

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ט

פרשת מסעי

א. הרמב"ם.

פרק לג, פסוק א': "אלה מסעי בני ישראל" וכו' "ויכתב משה את מוצאייהם למסעיהם" וכו'

נקודת הצורך לכך (הזכרת המסעות) גדולה מאד, והוא, שכל הנסים אין אמתתם ברורה אלא אצל מי שראה אותם. אבל לעתיד יהיה זכרונם ספור, ואפשר יהיה להכחישם אצל השומע. ולפי שידוע לפני ה' ית' שאפשר שיפקקו במופתים האלה בעתיד כדרך שמפקקים בכל הספורים ויחשבו כי שהייתם היתה במדבר קרוב לישב שאפשר לאדם להיות בו, לפיכך סולקו כל הפקוקים הללו והודגש ספור כל הפלאים הללו על ידי באור אותם המסעות, כדי שיראום הבאים וידעו את גודל הפלא שיש בישיבת מין האדם באותם המקומות ארבעים שנה.

מ"א

מ"נ ג', נ'

1. מהו הקושי המצריק כאר ואינה מן קושי זה?
2. כהננו רואה כק מצנה לאכחישם האכשריים, אמה דוקא באנן זה?
3. אמה הזכרת המקומות מסירה את הספקות?

* * *

ב. ספורנו עם טיכוש הרב. קאפראן.

פרק לג, פסוקים א', ב':

פרק לג

פְּרָק לָג

1. שאלה שהעסיקה את כל המפרשים, לשם מה החזרה על מה שכבר ידוע לנו בחלקו, ולשם מה הוספת הפירוט דילא הנוסף על שמות המקומות שלא שמענו עליהם בלתי היום, בלי כל ציון מאורע זה או אחר הקשור אליהם. 2. בניגוד לשיטת רש"י (להודיע חסדיו), ושלא כשיטת המורה (ג,כ) לאמת את הנסים והאותות שנעשו לדור יוצאי מצרים, כדי שהדורות הבאים לא יטילו בהם ספק. 3. על פי ירמיה ב,ב. 4. בזה חידושו של רבינו. ודבריו מקבלים חיווק מזה שפרשת המסעות כתובה בין פרשת ההתנחלות של בני גד ובני ראובן (פרק לב) מחד גיסא, והחזרה על פרשת ההתנחלות על פי הגורל (להלן מפסוק נ ואילך) מאידך גיסא.

(א) אֵלֶּה מַסְעֵי רָצָה הָאֵל יִתְבָּרֵךְ שִׁכְתָּבוּ מַסְעֵי יִשְׂרָאֵל לְהוֹדִיעַ זְכוּתָם² בְּלִבְתָּם אַחֲרָיו בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה³, בְּאֶפְסָן שֶׁהָיוּ רְאוּיִם לְהַכְנִיס לְאֶרֶץ⁴.

(ב) וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה. כְּתַב מְקוֹם שִׁינְאוּ אֱלֹהֵי⁵, וְהַמְקוֹם אֲשֶׁר נָסְעוּ מִמֶּנּוּ⁶, כִּי לַפְעָמִים הָיָה הַמְקוֹם שִׁינְאוּ אֱלֹהֵי בְתַכְלִית הָרֶעַץ⁷, וְהַמְקוֹם שֶׁנָּסְעוּ מִמֶּנּוּ

שהרי הוא גרוע ביחס למה שהיה להם עד כה. 8. ואין הסיפא חזרה על הרישא, ואף לא פירושא קא מפרש, אלא מציג לפנינו את הסוג השני של מסעות שמסירות נפשם ("לכתך אחרי במדבר") היתה ביציאה ממקום מסוים, ולא בהליכה אל מקום מסוים, בדיוק להיפך מן הרישא. בזה ענה רבינו על השאלה הכללית מדוע בכל פרשת מסעי כתוב "ויסעו... ויחנו" ולא הסתפק בכתיבת 'ומשם'. בזה ביאר גם את הסדר ההפוך בין המוצא והמסע ברישא ובסיפא בפסוקנו. אולם עדיין קשה לו, שבודאי היו מסעות רבים שלא היה הבדל משמעותי בין המצב בתחנה הראשונה (המסע) ובין המצב בתחנה הבאה (המוצא), לכן מסעות אלה יכלו להיכתב בלשון 'משם'. על זה משיב בהמשך דבריו. 9. רבינו למד זאת לעיל ט, ככ ד"ה או יומיים או חודש ימים (זכמו רגע היו מסתלקים תיכף). 10. כפי שביאר רבינו (שם) חמש אפשרויות שונות של ציון לשבח על לכתם אחריו במדבר. לדעת רבינו שתיים כתובות בפסוקנו, ואילו על היתר לומדים לעיל פרק ט, כאשר הכתיבה "ויסעו... ויחנו" בפרקנו על כל המסעות מעידה כי אחת לא נעדרה מ"זכרתי לך חסד נעורייך".

5. מחוז חפצם בניסיעה נקרא "מוצא" (יצאו אליו). 6. מקום תחילת המסע נקרא "מסע". 7. לכן היה צורך (על משקל "לכתך אחרי במדבר") לציין את "ויחנו", כאילו לומר: למרות הקושי במקום החדש בכל זאת "ויחנו". היות וקושי זה הוא ביחס למקום אשר בו חנו עד כה, לכן כשם שצריכים לציין לשבח "ויחנו", לא תהיה התמונה שלמה בלי "ויסעו".

טוב. ואלה מסעיהם למוצאיהם. ולפעמים קרה היפוך זה⁸. וכתב גם בן ענן הפסע שהיה לצאת ממקום אל מקום בלי הקדמת ידיעה, שהיה זה קשה מאד, ובכל זה לא נמנעו⁹. ובכן נכתב בכל אחד מהם "ויסעו" ממקום פלוני "ויחנו" במקום פלוני, כי הפסע וההנהגה היה כל אחד מהם קשה¹⁰.

שאלות

1. עלו תשובות שונות נינתנות לשאלה על סיבת הזכרת המקומות, התוכל לאנותן ולהסבירן?
2. מה ההבדל העקרונות ביניהן?
3. לדעת פרשנו למה הזכרת לכניסתם לארץ, איך זה מסתדר?
4. איך פרשנו מבין ומסביר את המילים: מוצא, מסע, נסיעה, חניה ומה הוא לומד מכאן זה?
5. איך פרשנו מבין את התלואות השונות במסע, ביציאה, חניה ובמסע?
6. איך בסוף לומד פרשנו מכאן זה את "לכתך אחרי במדבר...?"

* * *

ג. באור ישר.

פרק לג' פסוקים מח' - נו':

1. (מח) בערבת מואב. מקום, מישור ולפי שהמחוז גדול מאד הולך לפרש בפסוק הסמוך באיזה מקום מהמחוז ההוא היתה תחנותם: (מט) מבית הישמות. המ"ס לשעור המקום, ר"ל שהיתה המנהגה נטושה כ"כ מן בית הישמות עד אל השטים: (נג) והורשתם. לשון גירושין, והעד מלת מפניכם: משביתם. כמו אכן משכית (ויקרא כ"ו: א), ויתכן שענין המלה הזאת היא המלאכה הנקראת בלשון האומות (Mosaico), שעושים לורות נאות וחמודות, חרותות ומשובצות בחתיכות קטנות מאבן שיש, והן לבועות בכל מיני לבע ותחובות שמה זו בלד זו, עד שיחשוב הרוחם שהיא מלאכת המלצר בנימי לבעים, ועד היום נשארו מן לבני שיש ההם, והם חשובים מאד בעיני גדולי האומות עד שישקלו זהב מחירם, והנה חכמיהם לא ידעו את מולא המלה הזאת (Mosaico), ואפשר שהיא מקולקלת מן משכית, והדבר ידוע שכל היוצרים ההם נעשו לצורך עבודתם: ואת כל במותם. מקומות הגבוהים אשר עליהן יזבחו לאלהיהן: (נג) והורשתם. ענינו וכאשר תורישו את יושבי הארץ על כל האופנים אשר הזהרתיהן, אז וישבתם בה, ובפסוק נ"ה יכפול התנאי ואם לא תורישו וכו': את הארץ. פירוש את יושבי הארץ: וישבתם בה. פירוש, אז תוכלו להתישב בה ולהתקיים עליה ימים רבים, ואם לא תעשו כן לא תתקיימו בה ותגלו אתם ממנה, כמו שאמר בסוף הענין והיה כאשר דמיתו וכו': (נד) והתנחלתם. בא בהתפעל, להורות גם על הנחלה לדורות, כי בני ישראל יהיו הנוחלים מיד האומות, וצניהם אחריהם יתלו מידם, ובדרך הזה הם נושאי הפעולה וגם מקבלי הפעולה: אל אשר יצא לו שמה. לאותו לד שילאו לו הגורל, אם ללפון או לדרוס, כמו שפירשתי בפרשת פינחס בענין חלוקת הארץ: (נה) לשבים.

ענינו לשון קוליס
וברקניס, ולכן נקרא שם גדר הכרמים והגנות משוכה, לפי שנעשה מן
הקוליס, כמו כמשוכת חדק (משלי ט"ו י"ט): **ולצנינם**. גם הם מיני קון
ודרדר, כדרך לנים פחיס (שם כ"ג ה'), וענין הכתוב שאמר לשכים
בעיניכם, כדרך כי השוחד יעור פקחיס, וכמו ולפני עור לא תתן מכשול,
יאמר כי ינקרו עיניכם להטעות אתכם ולא תראו ולא תזינו, וילמדו
אתכם בכל תועבותיהם ולעבוד את אלהיהם, כמו שאמר לא ישבו בארץ
פן יחטאו אותך לי וכו', ואחר שיהיו שכים בעיניכם ויטעו אתכם לשבו
מאחרי, אז יהיו לנינים בלדיכם, שיכאיבו וילערו אתכם לשלול ולזוז
אתכם, ואחר כך: **וצררו אתכם**. שילחמו אתכם ויזיאו אתכם במזור,
ואז אני אגלה אתכם מפניהם גלות שלימה, כמו שיבאר בפסוק הסמוך:
(גו) **והיה כאשר דמיתיו**. פירוש אני דמיתיו וחשבתי לגרש אותם על
ידיכם עד שלא יסארו מהם עד אחד, ובתנאי זה נתתי לכם את הארץ
כדי שתוכלו לקיים מצותי בה, ואתם לא שמעתם בקולי והשאתם מהם
בארץ עד שטעיתם אחריהם, לכן אעשה לכם מה שדמיתיו לעשות להם,
ואגרש אתכם ממנה:

אל

אלות

1. **אל אינה קושי אפסרי צונה כרשנו בסוק אחי?**
2. **איך כרשנו מבין את השימוש ב"והורשתם" בצמיים בקטע פלנו?**
3. **רציון יפה אחד כרשנו בהסבירו את "משכיתם", התוכל להסבירו?**
4. **איך כרשנו מבין את פסוק נ"ד?**
5. **איך כרשנו מבין את: "והתנחלתם"?**
6. **מה הקוצים באים ללמדנו כאן?**
7. **מה הסברו בפסוק נ"ו?**

* * *

1. **כלי יקר.**

פרק לה' פסוק כה':

[כה] **עד מות הפהן הגדל**. ומה שאמרה
תורה ברוצחים שישב שם עד מות
הפהן הגדול, לפי שאהרן מדתו השלום, על
כן היה לו להתפלל על בני דורו, שאף שלום
ואמת יהיה בימיו ולא תקראנה באלה מקרה
בלתי טהור זה. על כן ישב שם "עד מות
הפהן הגדול", ואז יתפלל הוא וכל ביתו על
מיתת הפהן הגדול, כדי שיחזור מהרה לביתו.
ומטעם זה אמר: **עד מות הפהן הגדל אשר
משח אתו בשמן המשחה**. וכי עדין לא ידענו
שהפהן הגדול נמשח בשמן המשחה? אלא
לפי שפהן זה שנעשה רציחה בימיו, זה
הרוצח כבה גר אלהים נשמת אדם, וכבה גר
מצוה ותורה אור, ודאי לא זכר פהן זה בשמן
משחת קדש שעליו שהיה מחציתו חמשים
ומאתים, דהינו שני פעמים גר, כי כל פהן
צריך לעמד על שמירת שתי גרות אלו בימיו
ולתפלל על זה; ומאחר שמעשה זה קרה
בימיו, על כן ישב שם עד מות הפהן הגדול.

אלות:

1. **מה בדיוק הקושי בכרשנו מאלה ואינה קושי זה?**
2. **כרשנו מוסיף ומקשה על השימוש בהזכרת שם המשחה, מה קשה בכך?**
3. **מה בצמצם תשובתו של כרשנו כאן?**

* * *